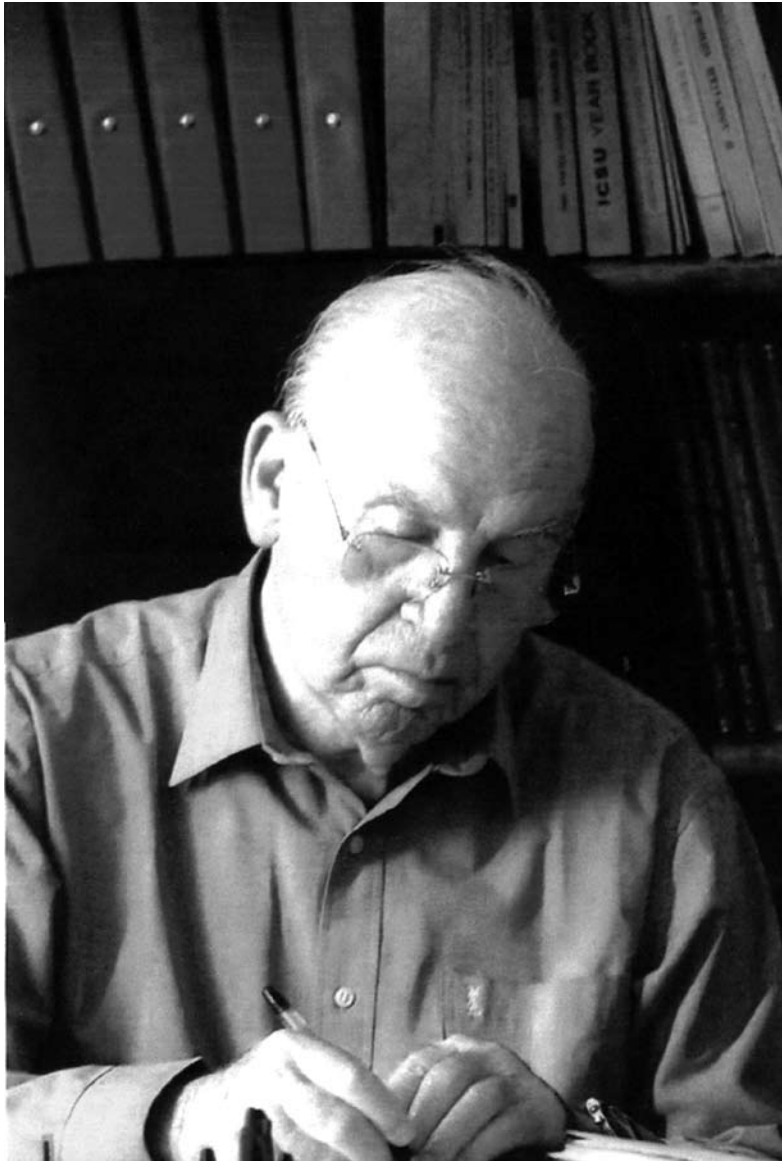

***Ομιλίες του Καθηγητή
Νικόλαου Ματσανιώτη***

ΟΜΙΛΙΕΣ
Ν. ΜΑΤΣΑΝΙΩΤΗ

Αποσπάσματα από τον Πρυτανικό του Λόγο

1976

Όπως έχει σήμερα η κατάσταση, το Πανεπιστήμιο Αθηνών διοικείται πολύ περισσότερο από το Υπουργείο Παιδείας. Στο βαθμό που διοικείται ίδια ευθύνη, διοικείται ανεπαρκώς. Αδρή εικόνα των προβλημάτων διοίκησης και αυτοτέλειας του πανεπιστημίου, θα επιχειρήσω να περιγράψω.

Παραδοσιακά, τα ακαδημαϊκά θέματα ανήκουν στο χώρο ευθύνης των σχολών.

Η τακτική αυτή δεν στερείται μειονεκτημάτων. Το πάγιο κλίμα αβρών σχέσεων μεταξύ των καθηγητών κάθε σχολής καθιστά δυσχερή την εκτίμηση του εκπαιδευτικού έργου της έδρας και της σχολής. Τούτο όμως είναι αναγκαίο να γίνεται, παράλληλα δε επιβάλλεται συντονισμός των προσπαθειών των εδρών της κάθε σχολής όσο και διασχολικός συντονισμός.

Η κατανομή των πιστώσεων στο επίπεδο της σχολής είναι περίπου ισότιμη μεταξύ των ακαδημαϊκών μονάδων. Τούτο βεβαίως είναι άδικο, διότι αγνοούνται οι ακαδημαϊκές προτεραιότητες και δεν ενισχύονται οι επιτυχέστερες προσπάθειες.

Η έδρα ή ο τομέας, όταν και όπου εφαρμοσθεί αυτός, ως μικρές ακαδημαϊκές μονάδες τείνουν να καθίστανται εγωκεντρικές, τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην έρευνα. Τα στελέχη τους αφοσιώνονται αποκλειστικά στο χώρο και το έργο της μονάδος και καθόλου ή ελάχιστα συνεργάζονται με τα στελέχη άλλων μονάδων. Το φαινόμενο είναι οικουμενικό. Πρόσφατη μελέτη του ιδρύματος Nuffield τεκμηρίωσε πλήρως την ύπαρξη του σημαντικού αυτού προβλήματος στη Μεγάλη Βρετανία. Η αφοσίωση προς το ευρύτερο όργανο, τη σχολή, είναι μικρή, προς το δε ίδρυμα υποτυπώδης. Το πανεπιστήμιο, αν και διαθέτει σήμερα σημαντικό αριθμό εξειδικευμένων στελεχών του ως συμβούλους της πολιτείας και δημόσιων οργανισμών, βρίσκεται σε σχετική αδυναμία να χρησιμοποιήσει τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας του προς θεραπεία των δικών του αναγκών. Οξύμωρο αλλά πραγματικό γεγονός, το οποίο αντανάκλα την έλλειψη ικανοποιητικών σχέσεων ανάμεσα στη διοίκηση του ιδρύματος και τα μέλη του.

Είναι εύλογα τα ερωτήματα των καιρών μας εάν η παιδαγωγική και η διδακτική ικανότητα αποκτώνται με την εμπειρία, όπως και

ποιος διδάσκει τους διδασκάλους. Είναι δυνατόν να εξακολουθήσουμε εμείς οι διδάσκοντες, ιδιαίτερα όσοι ανήκουν στις φυσικές επιστήμες, να παραγνωρίζουμε τις εξελίξεις της παιδαγωγικής, της διδακτικής, της ψυχολογίας της μαθήσεως και τον ήδη ανθούτα κλάδο της εκπαιδευτικής τεχνολογίας;

Δεν είναι της παρούσης στιγμής η ενασχόληση με τα αιώνια και αναπάντητα ερωτήματα εάν ο δάσκαλος γεννιέται ή γίνεται, εάν η διδασκαλία είναι τέχνη ή τεχνική ή με το σύνθημα των ημερών μας ότι κύριος στόχος της εκπαίδευσης είναι να διδάξει τον διδασκόμενο πως να μαθαίνει ή όπως η βελτιωμένη έκδοση απαιτεί, πως να σκέπτεται. Είναι ενδιαφέρον ότι ο Σωκράτης, ο Montaigne, ο Rousseau και πολλοί άλλοι έχουν πει ακριβώς το ίδιο, με τη διαφορά όμως ότι η διδασκαλία τους υπήρξε κυρίως μεταλαμπάδευση γνώσεων. Όπως δε εύστοχα παρατηρεί ο πρύτανης των αμερικανών ψυχολόγων Skinner, στις μέρες μας δεν είναι καθόλου δημοφιλής η θέση ότι βασικό καθήκον του μαθητού είναι να μάθει ο,τι οι άλλοι ήδη γνωρίζουν, είναι όμως απολύτως αναγκαία. Η πνευματική και η ηθική αυτοδιαχείριση οδηγεί συχνά σε αδυναμία άμυνας εναντίον της ανεπαρκούς λογικής, της δεισιδαιμονίας, της δημαγωγίας και τελικά σε ηθικό χάος.

Ο διδασκόμενος πρέπει να επιθυμεί να διδαχθεί. Το κίνητρο για μάθηση μεγεθύνεται όχι με την τιμωρία ή την αμοιβή αλλά με την ικανοποίηση την οποία προκαλεί στο διδασκόμενο το επίτευγμα του. Η βοήθεια για την επιτυχία του διδασκόμενου πρέπει να είναι το κύριο μέλημα μας και τούτο στο πλαίσιο της γενικότερης αντίληψης ότι ο διδασκόμενος δεν αποτελεί μεμονωμένη μονάδα που επιδιώκει την τελείωση της αλλά άτομο το οποίο λειτουργεί και αποκτά τη ζωτικότητα του και τα ειδικά χαρακτηριστικά του σε διπνεκία διαδικασία αλληλεπιδράσεως προς το περιβάλλον του, φυσικό, ανθρώπινο και κοινωνικό.

Βέβαιο είναι ότι τα πάντα μεταβάλλονται στην εποχή μας με γεωμετρικά αυξανόμενο ρυθμό. Είναι επόμενο η ταχύτητα της αλλαγής να δημιουργεί αβεβαιότητα για το παρόν και ακόμη μεγαλύτερη για το μέλλον.

Η ποσοτική αύξηση της γνώσεως και η αυξανόμενη πολυπλοκότητα της επιβάλλει συνεχή μεταβολή των κανόνων και των μεθόδων εκπαίδευσεως, ουσιαστικών και τυπολογικών.

Συνεπώς είναι επιβεβλημένο κατά τη γνώμη μου, να ιδρυθεί στο πανεπιστήμιο μας ινστιτούτο εκπαιδευτικών μελετών. Τούτο, ως διασχολικό όργανο, πρέπει να είναι ανεξάρτητο, υπαγόμενο κατ' ευθείαν στη σύγκλητο και τον πρύτανη. Θα αποτελείται από

τρεις έως πέντε καθηγητές πλήρους απασχολήσεως εξειδικευμένους στην παιδαγωγική και την εκπαιδευτική τεχνολογία, από επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό ανάλογα με τις ανάγκες και εκ των καθηγητών, διευθυντών εκάστης σχολής.

Έργο του ινστιτούτου εκπαιδευτικών μελετών θα είναι η εκτίμηση της υφισταμένης καταστάσεως, η επιστημονικώς κατοχυρωμένη βοήθεια προς τις σχολές για τη συνεχή αναμόρφωση του προγράμματος σπουδών, η εκπαιδευτική επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού του ιδρύματος, η αδιάλειπτη αξιολόγηση των συνολικών και των επί μέρους αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής προσπάθειας της έδρας, του τομέα, της σχολής και πλείστα όσα αναφέρονται στη μελέτη και επίλυση εκπαιδευτικών προβλημάτων υπό το πρίσμα των σύγχρονων επιτευγμάτων της παιδαγωγικής και της τεχνολογίας της εκπαίδευσεως.

Είναι προφανές ότι το ινστιτούτο τούτο και τα μέλη του ουδεμία ανάμειξη δύναται να έχουν στο αυστηρώς επιστημονικό περιεχόμενο της διδασκαλίας. Παράλληλα όμως πρέπει από τους πάντες να γίνει αποδεκτό ότι η ικανότητα και η δεξιότητα του διδάσκοντος, όσο καλές και αν είναι, ασφαλώς δύναται να καλλιεργηθούν και να προαχθούν ακόμη περισσότερο. Και η εκτίμηση του εκπαιδευτικού αποτελέσματος αποτελεί σημαντικό στοιχείο ορθής ανατροφοδοτήσεως και αναπροσαρμογής της εκπαιδευτικής προσπάθειας.

Είναι ανάγκη να τονισθεί ότι δεν είναι απλώς επιτακτική αλλά απολύτως ζωτική για τη διατήρηση αυτής της ίδιας της έννοιας του πανεπιστημίου, η ανάπτυξη της ισχυρότερης δυνατής επαφής μεταξύ πανεπιστημιακής διδασκαλίας και έρευνας. Η βελτίωση της διδασκαλίας πρέπει να επιτευχθεί χωρίς την υποβάθμιση της έρευνας. Η αντιπαράθεση της διδασκαλίας προς την έρευνα και η ανάπτυξη της πρώτης σε βάρος της δεύτερης είναι αδικαιολόγητη. Αποδεικνύει απάθεια, ραστώνη και αποδοχή της μετριότητας. Διδασκαλία και έρευνα αλληλοσυμπληρούμενες αρτιώνουν την προσωπικότητα του πανεπιστημιακού διδασκάλου. Μόνο με την έρευνα μπορούν οι διδάσκοντες να εξακολουθήσουν να είναι δημιουργικοί, να εξακολουθήσουν να διδάσκονται για να μπορούν να διδάξουν.

Το πανεπιστήμιο έχει καθήκον όχι απλώς να παρακολουθεί με τη διδασκαλία, την έρευνα και την οργάνωση του τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές ανάγκες, αλλά μάλιστα να προηγείται αυτών. Παράλληλα όμως η κοινωνία δια της πολιτείας έχει την υποχρέωση να παρέχει στο πανεπιστήμιο τα μέσα και να δημιουργεί τις προϋποθέσεις για να μπορεί

αυτό να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του και να πετύχει τους στόχους του.

Θα αποφύγω να αναφερθώ στις πιθανές εξελίξεις σχετικά με το θέμα της αναδιαρθρώσεως και του αποκαλούμενου εκδημοκρατισμού της διοικήσεως του πανεπιστημίου. Το μόνο το οποίο θα επιθυμούσα να πω είναι ότι ο σκοπός της οιασδήποτε μεταρρυθμίσεως των πανεπιστημιακών πραγμάτων πρέπει να είναι ένας και μόνον ένας. Η βελτίωση του εκπαιδευτικού αποτελέσματος. Θα αποτελέσει βαρύ σφάλμα να ταυτισθεί ή έστω να περιλάβει αυτός ο σκοπός το συμβιβασμό ενδιαφερόντων ή συμφερόντων διαφόρων ομάδων της ακαδημαϊκής κοινότητας, ειδικά όταν αυτά έχουν πολιτικά κίνητρα είτε προσπαθούν να διατηρήσουν το status quo. Θα ήθελα επίσης να πω σε ορισμένους φοιτητές μας, να παύσουν να ετεροπροσδιορίζονται, να χρησιμοποιούν το μυαλό τους όταν ασχολούνται με πανεπιστημιακά πράγματα. Διότι οτιδήποτε και αν συμβεί, καλό ή κακό, αυτοί θα το κληρονομήσουν, όχι εμείς. Σε μας ανήκει η ευθύνη του στοχασμού των λόγων του λόρδου Ashby, μιας των μεγαλύτερων πανεπιστημιακών φυσιογνωμιών της Μεγάλης Βρετανίας. «Την ακαδημαϊκή κοινότητα ενώνει η συμμετοχή στο μηχανισμό της πνευματικής κληρονομικότητας. Είμαστε το ανάλογο των χρωμοσωμάτων της βιολογικής κληρονομικότητας. Είναι καθήκον μας να διαϊωνίσουμε τη σταθερότητα της παραδόσεως σε συνδυασμό με το δυναμικό μεταβολής της παραδόσεως να μεταλαμπαδεύσουμε το ορθόδοξο σε συνδυασμό με την τεχνική εποικοδομητική για το ανθρώπινο γένος απομάκρυνσης από το ορθόδοξο».

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι σημαντικές αποφάσεις που αφορούν τα πανεπιστήμια είναι πολιτικές αποφάσεις. Ενδεχομένως μάλιστα πολλοί από την πανεπιστημιακή οικογένεια να μην είχαμε αντίληψη να αποδεχούμε το γνωστό απόφθεγμα με την κατά περίπτωση προσαρμογή, ότι οι πανεπιστημιακές υποθέσεις είναι τόσο σοβαρό θέμα ώστε να μη δύναται να αφεθούν στα χέρια των καθηγητών. Βρίσκεται όμως στο χώρο της ευθύνης του πανεπιστημίου να πληροφορεί, να λαμβάνει θέσεις τεκμηριωμένες, να χρησιμοποιεί την πείρα του, καθώς και την πείρα αδελφών ιδρυμάτων του εξωτερικού, για να επηρεάζει τις πολιτικές αυτές αποφάσεις. Και όταν ακόμη λαμβάνονται αποφάσεις ερήμην του Πανεπιστημίου - καθόλου σπάνιο στη μακρά ιστορία του - το Πανεπιστήμιο ασφαλώς δε δικαιούται να περιορίζεται σε τυφλή και πιστή εφαρμογή των όσων του επιβάλλονται. Αντιθέτως, έχει υποχρέωση να υποβάλλει τις οποιεσδήποτε

επιταγές και τις αξίες στις οποίες εδράζονται αυτές σε υπεύθυνο και επιστημονικό έλεγχο, να πράττει δε στη συνέχεια ότι μπορεί, αυτονόητο εντός του πλαισίου της νομιμότητας, για να ανατρέψει ή να μεταβάλλει ότι δε θεωρεί ορθό και δεν προάγει την επίτευξη των στόχων του.

Ποιος μπορεί να αμφισβητήσει το δικαίωμα της πολιτείας, η οποία διαθέτει τον ιδρώτα του ελληνικού λαού και καλύπτει τα 97% των δαπανών του πανεπιστημίου, να ασκήσει έλεγχο εάν δαπανάται η κρατική περιουσία νόμιμα και αποδοτικά; Ασφαλώς κανένας. Το ζητούμενο όμως είναι εάν ο έλεγχος γίνεται άνευ παρεμβολής σημαντικών προσκομμάτων που υποβαθμίζουν το εκπαιδευτικό έργο και εάν η πολιτεία διασφαλίζεται εκ του ελέγχου και της γενικότερης παρεμβολής της στη διοίκηση του πανεπιστημίου. Παρά το απολύτως καλοπροαίρετο των προθέσεων της πολιτείας πρέπει εκ προοιμίου και απερίφραστα να λεχθεί ότι η παρέμβαση αυτή στα της διοικήσεως του ιδρύματος είναι τρομακτικά χρονοβόρα, αφόρητα γραφειοκρατική, ψυχοφθόρα για τους υπηρετούντες στο πανεπιστήμιο και σε τελική ανάλυση αντεκπαιδευτική. Σ' αυτό το σημείο πρέπει να σας καταστήσω σαφές ότι η παρέμβαση της πολιτείας στα του πανεπιστημίου είναι πολύ παλιά υπόθεση. Έγινε όμως ιδιαίτερα επώδυνη κατά τα τελευταία τριανταπέντε χρόνια. Ακριβώς πριν από 10 χρόνια ο αείμνηστος Λεωνίδας Φιλιππίδης στα πεπραγμένα της πρυτανείας του έλεγε μεταξύ άλλων: «Η επιτασόμενη υπό του Συντάγματος αυτοτέλεια των ΑΕΙ κείται γράμματι μόνον και πλάσματι, ουδαμώς δε πράγματι»... «νομοθετεί δε αύτη (η πολιτεία) ερήμην του Πανεπιστημίου και δημιουργεί εμπλοκάς και δεσμεύσεις μέχρι του σημείου ώστε μόνον αι αναπνοαί και οι σφυγμοί των εν των Πανεπιστημίων εργαζομένων να έχωσι διαφύγει, επί γε του παρόντος, την νομοθετικήν ρύθμισιν».

Πριν από 14 χρόνια το πανεπιστήμιο είχε 11.000 φοιτητές. Πριν από 10 χρόνια είχε 17.000 φοιτητές. Σήμερα έχει διπλάσιους. Εξ' ορισμού ο εντός 14 ετών τριπλασιασμός ή, έστω, ο μέσα σε 10 χρόνια διπλασιασμός των φοιτητών ενός ΑΕΙ είναι αδύνατον να παρακολουθηθεί από ανάλογη ανάπτυξη των εκπαιδευτικών δυνατοτήτων του, έστω και εάν του παρέχονται όλα τα μέσα.

Κατά το προηγούμενο πανεπιστημιακό έτος 1975-76 εισήχθησαν κατόπιν εισιτηρίων εξετάσεων 315 φοιτητές στην ιατρική σχολή. Αναμφίβολα και οι 315 ισότιμης περίπου πνευματικής ικανότητας και με ανάλογα κίνητρα για μάθηση. Στο πρώτο όμως έτος δε γράφτηκαν 315 αλλά 551, δηλαδή 236 περισσότεροι. Και οι 551 θα γίνουν μετά από ένα έτος

από σήμερα, δηλαδή κατά την έναρξη του 3ου έτους των σπουδών τους, περίπου 700 λόγω εσωτερικών και εξωτερικών μετεγγραφών. Ποιες δε οι εγγυήσεις για τις πνευματικές δυνάμεις και τα κίνητρα των 400 φοιτητών, οι οποίοι ανελέγκτως προστέθηκαν και κατέστησαν τη σχετική ομοιογένεια των αρχικών 300 απαράδεκτο από παιδαγωγικής απόψεως μωσαϊκό; Καμία ιατρική σχολή, κανένα σύστημα ιατρικής εκπαίδευσης, καμία αύξηση στους διδάσκοντες ή υλική υποστήριξη θα ήταν δυνατόν να αποτρέψει τη μετριότητα του εκπαιδευτικού αποτελέσματος. Και πόσο άδικη και αντιδημοκρατική συμπεριφορά προς τους 300 αρχικούς λαμπρούς φοιτητές. Αντί να λάβουν εκείνο το οποίο εδικαιούνται και το οποίο ήταν δυνατό να τους παρασχεθεί, δηλαδή καλή ιατρική εκπαίδευση, καταδικάζονται να κινηθούν στο χώρο της μετριότητας.

Βεβαίως ναι στην κοινωνική αξίωση μέσω της πανεπιστημιακής μόρφωσης σε όσο το δυνατόν περισσότερους. Αλλά υπό την προϋπόθεση ότι δεν υποβαθμίζεται η εκπαίδευση. Διότι τούτο και αντιδημοκρατικό είναι και αντικοινωνικό.

Ο κεντρικός σχεδιασμός και στις λεπτομέρειες, διότι όντως μόνο οι αναπνοές και οι σφυγμοί του Πανεπιστημίου δεν ρυθμίζονται από το Υπουργείο Παιδείας, πέραν του ότι αποδυναμώνει το κύριο επιτελικό έργο του, ισοπεδώνει τις σημαντικές ιδιομορφίες τις υφιστάμενες μεταξύ των ΑΕΙ και μεταξύ των σχολών του ιδίου ιδρύματος. Οι αποφάσεις που καθορίζουν την άνευ εισιτηρίων εξετάσεων εγγραφή φοιτητών ως και τις μεταγραφές, αμφιβάλλω εάν σε άλλη χώρα του κόσμου ρυθμίζονται δια νόμων, ισχύουν για όλες τις σχολές του πανεπιστημίου, με μικρές μόνο παραλλαγές στα ποσοστά. Νόμοι που προκαλούν ανάλογη ή και μεγαλύτερη αναστάτωση στα πανεπιστημιακά πράγματα αφθονούν.

Χωρίς καμιά αντίρρηση οι δυσχερείς ημέρες που διέρχεται ο τόπος μας επιβάλλουν σε κάθε υπεύθυνο πολίτη σύνεση, όταν ομιλεί για κρατικές δαπάνες. Ας μου επιτραπεί όμως να διακηρύξω την πίστη μου ότι οι δαπάνες για την παιδεία είναι ακόμη και σήμερα ίσης σχεδόν σημασίας προς τις αμυντικές. Διότι, αν οι τελευταίες διασφαλίζουν το σήμερα, οι πρώτες εγγυώνται το αύριο. Και το ισχυρό επιχείρημα ότι χωρίς σήμερα δεν υπάρχει αύριο συμπλέει με το εξ' ίσου ισχυρό ότι χωρίς αύριο ποια αξία έχει το σήμερα για το γένος των Ελλήνων;

Έχει προσφυώς λεχθεί από τον σοφό πανεπιστημιακό διδάσκαλο Ιωάννη Θεοδωρακόπουλο ότι τα έθνη δε δαπανούν πολλά για την παιδεία και την έρευνα επειδή είναι πλούσια. Αντιθέτως, είναι πλούσια ακριβώς γιατί δαπανούν πολλά για την παιδεία

και την έρευνα.

Πρέπει να συνειδητοποιηθεί από όλους μας ότι η σωστή παιδεία είναι δαπανηρή υπόθεση. Και ότι υπάρχει ένα ελάχιστο, κρίσιμο, οριακό σημείο δαπάνης, κάτω από το οποίο δε γίνεται να υπάρξει παιδεία στοιχειωδώς αποδεκτής ποιότητας. Τούτο ισχύει κατ' εξοχήν για την ανώτατη παιδεία.

Για να μπορέσει το Πανεπιστήμιο να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, παράλληλα δε για να καταστεί δυνατή η ορθή αποτίμηση της προσφοράς του, πέραν του κρίσιμου σημασίας μεγέθους της οικονομικής επιχορηγήσεως πρέπει να απολαμβάνει σημαντικής οικονομικής αυτοτέλειας, να μπορεί δηλαδή να δαπανά εκείνα τα οποία του δίδονται κατά την κρίση του.

Φοβούμαι ότι και η οικονομική αυτοτέλεια και η αυτοδιοίκηση του Πανεπιστημίου κατά παράβαση της ρητής συνταγματικής επιταγής περί πλήρους αυτοδιοικήσεως όντως «κείται γράμματι μόνον και πλάσματι, ουδαμώς δε πράγματι».

Αξίζει να σημειωθεί ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει αποφανθεί ότι ούτε δια νόμου μπορεί η πολιτεία να υπεισέρχεται σε έλεγχο της σκοπιμότητας των αποφάσεων των ΑΕΙ. Μόνο έλεγχο της νομιμότητας δικαιούται να κάνει.

Η κοινωνία μας, ο λαός μας και η πολιτεία πρέπει όλοι να συνειδητοποιήσουν ότι υφίσταται και συνεχώς δημιουργείται μορφωτικό έλλειμμα στον τόπο μας. Και όταν οι πτυχιούχοι των πανεπιστημίων μας έχουν μορφωτικό έλλειμμα, η κατάσταση δεν είναι διαφορετική από τη λειψυδρία, το λιμό, την έλλειψη πετρελαίου ή ενέργειας. Τα συμπτώματα έχουν πλέον καταστεί σαφή στις υπηρεσίες υγείας, στην εκπαίδευση, τη δημόσια διοίκηση, τη δικαιοσύνη, την παραγωγικότητα, πρακτικά σε κάθε έκφραση της ζωής του τόπου μας. Και στο απώτερο μέλλον δε γίνεται παρά να επακολουθήσει ο πνευματικός μαρasmus του έθνους. Εάν ο μέσος πολίτης της κοινωνίας μας, διότι ασφαλώς απευθύνομαι και προς αυτόν, δυσκολεύεται να αντιληφθεί το μέγεθος και την οξύτητα του προβλήματος, θα τον ρωτήσω πως θα αισθανόταν, εάν βρισκόταν σε αεροπλάνο και πληροφοροείτο ότι ο χειριστής του ή ο ελεγκτής της εναέριας κυκλοφορίας είχε δίπλωμα που σημαντικά υπολείπονταν της απαιτούμενης επαγγελματικής επάρκειας.

Παράλληλα είναι αναγκαίο να γίνει αντιληπτό ότι δεν είμαστε όλοι ικανοί για όλα. Δεν μπορεί κάθε νέος να αναπτύξει τις ικανότητες τις απαιτούμενες σε κάθε πεδίο της επιστήμης. Και τα Πανεπιστήμια δεν μπορούν να επιτύχουν τους στόχους τους οποίους επιθυμεί το κοινωνικό σύνολο παρά μόνο όταν οι

καλύτεροι εκπαιδεύονται κάτω από τις καλύτερες δυνατές συνθήκες και πράττουν κατά τον καλύτερο τρόπο εκείνο το οποίο προσδοκάται από αυτούς.

Τα ΑΕΙ πρέπει να υποστηριχθούν από το κοινωνικό σύνολο για να επιτελέσουν το έργο τους. Αν η

ανώτατη εκπαίδευση είναι πολύ σοβαρό έργο για να αφηθεί στους καθηγητές, είναι εξ' ίσου σοβαρό για να μη δύναται να ορθοποδήσει χωρίς το συλλογικό συμβουλευτικό έργο αυτών, το οποίο εκφράζουν τα ΑΕΙ.